SAMPLE CONTENT

3 in 1 WRITING SKILLS

ENGLISH (HL) | HINDI (LL) | MARATHI (LL)

80 Secure Marks

Features:

- Based on Latest Board Paper Pattern
- Exhaustive coverage of Writing Skills Topics prescribed for English, Hindi and Marathi subjects
- Includes solved questions of Board Activity Sheets from 2019 to 2023

STD. X

Eng. Med.

Target Publications® Pvt. Ltd.

Based on the Latest Board Paper Pattern prescribed by the Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune - 04

3 in 1
WRITING SKILLS
(English Medium)

• English (HL) • हिंदी (LL) • मराठी (LL)

Salient Features

- Based on Latest Board Paper Pattern
- Exhaustive coverage of Writing Skills Topics prescribed for English, Hindi and Marathi subjects
- Easy-to-understand explanations of topics along-with marking scheme
- Includes Solved Examples for thorough understanding
- Includes comprehensive coverage of Practice Questions
- Includes solved questions of Board Activity Sheets from 2019 to 2023

Sample Content

Printed at: **India Printing Works,** Mumbai

© *Target Publications Pvt. Ltd.*
No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, C.D. ROM/Audio Video Cassettes or electronic, mechanical including photocopying; recording or by any information storage and retrieval system without permission in writing from the Publisher.

Balbharati Registration No.: 2018MH0022

TEID: 2614

P.O. No. 7778

PREFACE

"*If you just communicate, you can get by. But if you communicate skillfully, you can work miracles.*"

–Jim Rohn

Writing is one of the most effective ways to communicate ideas, thoughts, and information. Good writing skills enable you to convey your message clearly and concisely, whether it's through email, reports or social media.Writing Skills are not only necessary to score well in Board exams, but are of vital importance in later stages of life for effective and better communication.

Target's '3 in 1 Writing Skills: Std. X' is made with the intent of enhancing a student's ability of understanding, interpreting the various writing skills topics in English, Hindi and Marathi as well as presenting the interpretation and ideas with clarity and ease. This book is based on the latest paper pattern and textbook prescribed for English, Hindi and Marathi subjects.

It is a compact book, critically analysed and extensively drafted to aid the students' understanding of each writing skills' topic and improve their scores in board examination. Structure and the format of this book is kept student friendly for better learning outcomes.

Each chapter begins with the explanation of the topics in an easy-to-comprehend language along with useful tips on how to attempt the question and marking scheme of the topic in the board exam. Illustrative examples are included wherever relevant for ease of understanding of the topic. The chapters are generally **classified** into four sections as per the requirement of the topic. **Solved Examples** section includes comprehensive coverage of solved questions pertaining to the topic. **Solved Textual Questions** section (in English) covers textbook questions related to the Topic. **Board Exam Questions** includes latest questions from Board Activity Sheets relevant to the topics. **Questions For Practice** offers extensive practice of the topic.

The book has extensive coverage of Solved Examples:
English: 8 Non-Textual (Unseen) Passages, 14 Letter Writing, 44 Information Transfer, 15 Speech Writing, 12 Views and Counterviews, 19 Expansion of Theme, 16 Report Writing, 13 Developing a Story, 11 Narrating an Experience.

हिंदी: ३१ पत्र, १४ गद्य-आकलन, १३ वृत्तांत, १९ कहानी, १६ विज्ञापन, ७२ निबंध

मराठी: १८ पत्र-लेखन, १६ सारांशलेखन, १६ जाहिरातलेखन, १६ बातमीलेखन, २२ कथालेखन, ६० निबंधलेखन

We are sure that Target's **'3 in 1 Writing Skills'** will not only prepare the student for board examinations but also create a strong foundation for their language skills and help them communicate more effectively.

In conclusion, Writing skills are essential for academic success, as writing is a critical part of almost all courses. Effective writing skills can help you communicate your ideas more clearly, impress your professors, and achieve better grades.

We hope the students find this book purposeful and enjoy using it as much as we enjoyed making it.

The journey to create a complete book is strewn with triumphs, failures, and near misses. If you think we've nearly missed something or want to applaud us for our triumphs, we'd love to hear from you.
Please write to us at: mail@targetpublications.org

A book affects eternity; one can never tell where its influence stops.

Best of luck to all the aspirants!

\- Publisher
Edition: First

Sample Content

Disclaimer

This reference book is transformative work based on 'Std. X English Kumarbharati; हिंदी लोकभारती; मराठी अक्षरभारती; Fourth Reprint: 2022' published by the Maharashtra State Bureau of Textbook Production and Curriculum Research, Pune. We the publishers are making this reference book which constitutes as fair use of textual contents which are transformed by adding and elaborating, with a view to simplify the same to enable the students to understand, memorize and reproduce the same in examinations.

This work is purely inspired upon the course work as prescribed by the Maharashtra State Bureau of Textbook Production and Curriculum Research, Pune. Every care has been taken in the publication of this reference book by the Authors while creating the contents. The Authors and the Publishers shall not be responsible for any loss or damages caused to any person on account of errors or omissions which might have crept in or disagreement of any third party on the point of view expressed in the reference book.

© reserved with the Publisher for all the contents created by our Authors.

No copyright is claimed in the textual contents which are presented as part of fair dealing with a view to provide best supplementary study material for the benefit of students.

CONTENTS

No.	Topic Name	Page No.
	English (HL)	
	Paper Pattern	1
1.	Non-Textual (Unseen) Passages For Summary Writing	2
	Writing Skills	
2.	Letter Writing	7
3.	Information Transfer • Verbal to Non-Verbal • Non-Verbal to Verbal	26
4.	Speech Writing	49
5.	Views and Counterviews	56
6.	Expansion of Theme	62
7.	Report Writing	66
	Creative Writing	
8.	Developing a Story	73
9.	Narrating an Experience	77
	हिंदी (LL)	
	कृतिपत्रिका का प्रारूप	82
	कृतिपत्रिका प्रारूप का विस्तारित विवेचन	
१.	पत्र-लेखन	84
	• औपचारिक पत्र	86
	• अनौपचारिक पत्र	97
२.	गद्य-आकलन (प्रश्न निर्मिति)	109
३.	वृत्तांत-लेखन	118
४.	कहानी-लेखन	124
५.	विज्ञापन-लेखन	137
६.	निबंध-लेखन	144
	• आत्मकथनात्मक	145
	• वैचारिक	152
	• वर्णनात्मक	160
	• चरित्रात्मक	167
	• कल्पनाप्रधान	171
	मराठी (LL)	
	कृतिपत्रिका आराखडा	187
	कृतिपत्रिका प्रारूपाचे सविस्तर विवेचन	
१.	पत्रलेखन	189
२.	सारांशलेखन	205
३.	जाहिरातलेखन	212
४.	बातमीलेखन	221
५.	कथालेखन	230
६.	लेखनकौशल्य	241
	• प्रसंगलेखन / अनुभवलेखन	241
	• आत्मकथन	254
	• वैचारिक लेखन	271

Sample Content

Std. Xth – English Kumarbharati
PAPER PATTERN AND MARKING SCHEME
(Non Textual Passage, Writing Skills and Creative Writing)

		Section IV: Unseen / Non-textual Passages (Reading Skills, Vocabulary, Grammar and Summary)	**15 Marks**
Q.4	**A.**	**Unseen / Non-textual Passage for Comprehension**	
	A1.	Simple Factual Activity	02 Marks
	A2.	Complex Factual Activity	02 Marks
	A3.	Activity based on Vocabulary	02 Marks
	A4.	Activity based on Contextual Grammar	02 Marks
	A5.	Activity based on Personal Response, Expression, Creativity and Imagination	02 Marks
	B.	**Writing a summary of the Unseen passage given in Q.4 (A)**	
		• Suggest a suitable title	01 Mark
		• Central Idea / Theme	02 Marks
		• Use of appropriate language	02 Marks
		Section V: Writing Skills	**15 Marks**
Q.5	**A.**	**Letter writing**	05 Marks
	A1.	Formal	
		OR	
	A2.	Informal	
Q.6	**A.**	**Information Transfer**	05 Marks
	A1.	Non-verbal to Verbal	
		OR	
	A2.	Verbal to Non-verbal	
	B.	**Speech Writing / View-Counterview**	05 Marks
	B1.	Speech Writing	
		OR	
	B2.	View-Counterview	
		Section VI: Creative Writing	**10 Marks**
Q.7	**A.**	**Expansion of Theme / News Report based on the given headline**	05 Marks
	A1.	Expansion of Theme	
		OR	
	A2.	News Report based on the given headline	
	B.	**Developing a story / Narrating an experience based on the given beginning/ending**	05 Marks
	B1.	Developing a story	
		OR	
	B2.	Narrating an experience	
			Total = **40 Marks**

Sample Content

1 Non-Textual (Unseen) Passages For Summary Writing

Q.4. (B) Summary **[05 Marks]**

As per the new paper pattern of the SSC Board Examinations, you will be required to summarise the unseen passage given in Q.4. (A). The following points are to be kept in mind while writing a summary:

- The summary must be one-third the length of the passage.
- You must include all the main points and the central idea of the passage.
- Do not include any information that seems unnecessary.
- Do not add your own opinions regarding the passage.
- Give a suitable title to the summary.

Solved Examples

Q1.

A new research suggests that eating healthy food and getting proper sleep can help children succeed in school. It also states that when children go to school without eating breakfast, their cognitive function can be severely affected.

According to the research, children should start their day with fruits, proteins and whole grains and avoid sugary cereals because the latter cause a rise in the sugar level. If children do need to eat something prior to dinner, parents should offer healthy choices like yogurt, fruits and veggies or baked chips. Children have also been advised to drink water instead of soda as the latter lacks nutritional value. Moreover, the research suggests that children need a good night's sleep for their overall school performance. Also, that a lack of sleep can lead to problems like loss of attention, poor memory in the classroom, poor impulse control and even anxiety. While children aged 6-12 years should get nine hours of sleep nightly, adolescents from the age of 13 to 18 years should get an average sleep of little more than seven hours per night. However, the research suggests that catching up on lost sleep on the weekend can make matters worse, which is why a consistent bedtime seven days a week is recommended.

Read the above passage and write a summary of it in a paragraph. Suggest a suitable title.

Ans:

Success in School

A new research links healthy food and proper sleep to success in school. According to it, children should avoid sugary cereals for breakfast. They should also drink water instead of soda. Also, it suggests that lack of sleep can lead to problems with attention, memory, impulse control and even anxiety. Nine hours and a little more than seven hours of sleep, along with a consistent bedtime, have been recommended for 6-12 year olds and 13-18 year olds respectively.

Q2.

Olympia, the original site of the Olympic Games in ancient Greece is situated in a quiet, beautiful valley. The old ruins are shaded by evergreen oaks, pines and poplars, as well as olive trees. Olympia was never a city, but a sacred ground occupied by temples and dwellings for the priests. At the centre was the enclosure known as Altis, dedicated to Zeus, the god of gods. It was in honour of Zeus, that the Olympic games were held.

The fame of Olympia rests largely upon the Olympic Games. During the week of the games, the Athenians, the Spartans, the Syracusans and other groups, all forgot their narrow identities. They regarded an Olympic victory as the highest honour. A simple reward of a twig of wild olives immortalised the victor and his family. The Olympic Games were held regularly in peace and in war at an interval of four years for over a thousand years from 776 B.C. till 393 A.D. Originally, men who spoke Greek as their mother tongue were allowed to compete in the Olympic Games. No married women were allowed to be present. After each event, a herald announced the victor's name. On the last day, the successful competitors were each given a garland of wild olives.

Sample Content

Read the above passage and write a summary of it in a paragraph. Suggest a suitable title.

Ans:

The History of the Olympics

Olympia was a sacred ground. At its centre was an enclosure dedicated to Zeus, in whose honour the Olympic games were held. During the games, people forgot their narrow identities. They regarded an Olympic victory as the highest honour. The games were held for over a thousand years. After each event, the victor's name was announced. On the last day, the successful competitors were each given a garland of wild olives.

Board Exam Questions

Q3.

Humans and dogs are inseparable for thousands of years and they are dependent on each other for protection and survival. Relationship between humans and dogs is often characterized by strong emotional bonds which run both ways. Dogs are very popular as pets and companions. Dog is the 'Man's Best Friend' and a family member. The dog is one of the most loyal, faithful and devoted animals. In earlier days dogs were kept mainly for hunting and guarding; now they are kept for companionship, protection and showmanship.

There are millions of people all over the world who are dog lovers. Puppies need more attention at their early age. As much as possible try many methods of socialization, such as playing with them, taking them for walk, expose them to crowds, make them to obey the orders etc.

Read the above passage and write a summary of it in a paragraph. Suggest a suitable title. ***[March 2019]***

Ans:

Dogs – Man's Best Friends

Humans and dogs depend on each other and have strong emotional bonds. Dog is the 'Man's Best Friend'. Millions of people all over the world are dog lovers. Puppies need more attention. Many methods of socialization must be tried with them.

Q4.

FRIENDSHIP IS ALL ABOUT DOING THINGS TOGETHER. IT MAY BE climbing a mountain, fishing in a mountain stream, cycling along a country road, camping in a forest clearing or simply travelling together and sharing the experiences that a new place can bring.

On at least two of these counts, Sudhir qualified as a friend, albeit a troublesome one, given to involving me in his adolescent escapades.

I met him in Dehra soon after my return from England. He turned up at my room, saying he'd heard I was a writer and did I have any comics to lend him?

"I don't write comics", I said; but there were some comics lying around, leftover from my own boyhood collection. So I gave these to the lanky youth who stood smiling in the doorway, and he thanked me and said he'd bring them back. From my window, I saw him cycling off in the general direction of Dalanwala.

He turned up again a few days later and dumped a large pile of new-looking comics on my desk. "Here are all the latest", he announced. "You can keep them for me. I'm not allowed to read comics at home".

Read the above passage and write a summary of it in a paragraph. Suggest a suitable title. ***[July 2019]***

Ans:

The Bond of Friendship

Friendship means doing new things together. When the narrator returned from England, Sudhir showed up at his door to borrow comics. The narrator gave him some comics from his collection. A few days later, Sudhir brought a large pile of comics and told the narrator to keep them for him as he was not allowed to read comics at home.

Sample Content

Q5.

Time is the most valuable resource available to every individual.

Time is resource to measure quantitatively but its nature is unclear. Time is a fleeting, limited and intangible human resource which is always calculated and used accordingly. The time of the day is as shown on clock or announced on the media like radio, television constantly guide us in carrying out days activities, distribution of time for work, rest, entertainment and checking the progress during the day.

The secret of time management lies in successfully identifying and eliminating time wasting activities with effective and efficient utilization of time. In order to be good time manager, grab the time, utilize it properly and invest it into productive work. Do not allow the time to flow and pass away without offering any result.

The importance of time management is self evident. Every individual has twenty four hours a day to use. One must be aware of the available time and time needed to complete the daily routine. Everyone must remember that time cares only for those who take care of time. So, for the achievement of goals, proper planning and utilization of time is very important which is definitely possible only by time management.

Read the above passage and write a summary of it in a paragraph. Suggest a suitable title.

[March 2020]

Ans:

Time – The Most Valuable Resource

Time is the most valuable resource. Hence, it is calculated and used accordingly. Tracking and distributing time guides us in carrying out the day's activities. Time management involves efficient utilization of time. Instead of allowing it to flow, a good time manager grabs and invests time into productive work. Since every individual has twenty four hours, one must be aware of the time needed to complete their daily routine.

Q6.

A musical instrument called pungi, had a shrill unpleasant sound. A barber of a family of professional musicians, who had access to the royal palace, decided to improve the tonal quality of the pungi. He chose a pipe with a natural hollow stem that was longer and broader than the pungi, and made seven holes on the body of the pipe. When he played on it, closing and opening some of these holes, soft and melodious sounds were produced. He played the instrument before royalty and everyone was impressed. The instrument so different from the pungi had to be given a new name. As the story goes, since it was first played in the Shah's chambers and was played by a nai (barber), the instrument was named the 'shehnai'.

The sound of the shehnai began to be considered auspicious. And for this reason it is still played in temples and is an indispensable component of any North Indian wedding. In the past, the shehnai was part of the naubat or traditional ensemble of nine instruments found at royal courts. Till recently it was used only in temples and weddings. The credit for bringing this instrument onto the classical stage goes to Ustad Bismillah Khan.

Read the above passage and write a summary of it in a paragraph. Suggest a suitable title. ***[Dec 2020]***

Ans:

The Origin of the Shehnai

A barber improved upon the pungi and played the new instrument before royalty, impressing everyone. Since it was first played in the Shah's chambers, by a nai (barber), the new instrument was named 'shehnai'. As its sound is considered auspicious, the shehnai is played in temples and weddings. It used to be a part of the naubat at royal courts and was brought upon the classical stage by Ustad Bismillah Khan.

Sample Content

Page no. **5** to **810** are purposely left blank.

To see complete chapter buy **Target Notes**

Sample Content

कृतिपत्रिका का प्रारूप – विभाग ५ - रचना विभाग (उपयोजित लेखन)

प्र.५ सूचना के अनुसार लिखिए : २६ अंक

(अ) १. पत्र-लेखन (औपचारिक/अनौपचारिक) (दो में से एक) (विकल्प अंक: **५**) ५ अंक

२. गद्य-आकलन (अपठित गद्यांश पर आधारित ४ प्रश्न तैयार करना) ४ अंक

(आ) १. वृत्तांत-लेखन (**७०** से **८०** शब्दों में) ५ अंक

अथवा

कहानी-लेखन (मुद्दों के आधार पर) (**७०** से **८०** शब्दों में) (विकल्प अंक : **५**)

२. विज्ञापन-लेखन (**५०** से **६०** शब्दों में) ५ अंक

(इ) निबंध-लेखन (तीन में से किसी एक विषय पर **८०** से **१००** शब्दों में) (विकल्प अंक : **१४**) ७ अंक

(पाँच प्रकारों में से तीन प्रकार के विषय देने हैं। विद्यार्थियों को उनमें से किसी एक विषय पर निबंध लिखना है।)

[महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे - ०४]

कृतिपत्रिका प्रारूप का विस्तारित विवेचन – विभाग ५ - रचना विभाग (उपयोजित लेखन)

प्र.५. (अ)

१. पत्र-लेखन: (५)

निम्नलिखित जानकारी का उपयोग कर पत्र लिखिए:

बोर्ड की कृतिपत्रिका में **प्र.५. (अ) १.** के अंतर्गत एक कृति **कुल ५ अंकों** के लिए पूछी जाएगी।

पत्र-लेखन:- यहाँ एक औपचारिक व एक अनौपचारिक पत्र दिया जाएगा, जिनमें से सिर्फ **एक पत्र लिखना** होगा और एक **विकल्प** होगा। **५ अंक**

२. गद्य-आकलन (प्रश्न निर्मिति): (४)

निम्नलिखित परिच्छेद पढ़कर उस पर ऐसे चार प्रश्न तैयार कीजिए जिनके उत्तर एक-एक वाक्य में हों:

बोर्ड की कृतिपत्रिका में **प्र.५. (अ) २.** के अंतर्गत एक कृति **कुल ४ अंकों** के लिए पूछी जाएगी।

गद्य-आकलन (प्रश्न निर्मिति):- यहाँ १०० से १२० शब्दों का एक अपठित परिच्छेद दिया जाएगा। इसी के आधार पर **चार** ऐसे प्रश्न तैयार करने होंगे जिनके उत्तर परिच्छेद में एक-एक वाक्य में हों। **४ अंक**

प्र.५. (आ)

१. वृत्तांत-लेखन: (५)

नीचे दिए गए विषय पर वृत्तांत लिखिए:

बोर्ड की कृतिपत्रिका में **प्र.५. (आ) १.** के अंतर्गत एक कृति **कुल ५ अंकों** के लिए पूछी जाएगी।

वृत्तांत-लेखन:- यहाँ दी गई जानकारी व सूचना के आधार पर ७० से ८० शब्दों में वृत्तांत लिखना होगा। यहाँ कहानी के रूप में विकल्प होगा। **५ अंक**

अथवा

कहानी-लेखन: (५)

निम्नलिखित मुद्दों के आधार पर लगभग ७० से ८० शब्दों में कहानी लिखिए:

बोर्ड की कृतिपत्रिका में **प्र.५. (आ) १.** के अंतर्गत एक कृति **कुल ५ अंकों** के लिए पूछी जाएगी।

कहानी-लेखन:- कहानी-लेखन में मुद्दों पर आधारित एक कहानी पूछी जाएगी। यहाँ वृत्तांत के रूप में **विकल्प** दिया जाएगा। दी गई जानकारी के आधार पर ७० से ८० शब्दों में एक रोचक कहानी लिखनी होगी। **५ अंक**

Sample Content

२. **विज्ञापन-लेखनः** (५)

दी गए जानकारी के आधार पर एक आकर्षक विज्ञापन तैयार कीजिए:

बोर्ड की कृतिपत्रिका में **प्र.५. (आ) २.** के अंतर्गत एक कृति **कुल ५ अंकों** के लिए पूछी जाएगी।

विज्ञापन-लेखनः- विज्ञापन के तीन प्रकार (वस्तु संबंधी/ व्यक्ति संबंधी/ स्थान संबंधी) बताए गए हैं। यहाँ दी गई जानकारी व सूचना के आधार पर ५० से ६० शब्दों में एक आकर्षक विज्ञापन तैयार करना होगा। **५ अंक**

प्र.५. (इ) **निबंध-लेखनः** (७)

निम्नलिखित विषयों में से किसी एक विषय पर लगभग ८० से १०० शब्दों में निबंध लिखिए:

बोर्ड की कृतिपत्रिका में **प्र.५. (इ)** के अंतर्गत एक कृति **कुल ७ अंकों** के लिए पूछी जाएगी।

निबंध-लेखनः- निबंध के कुल पाँच प्रकार (आत्मकथनात्मक/वैचारिक/वर्णनात्मक/चरित्रात्मक/कल्पनाप्रधान) बताए गए हैं। इनमें से **तीन प्रकार** के निबंध के विषय यहाँ दिए जाएँगे, जिनमें से **एक प्रकार** पर निबंध लिखना होगा और दो **विकल्प** होंगे। निबंध कुल ८० से १०० शब्दों में लिखना होगा। **७ अंक**

Sample Content

Page no. **84** to **1170** are purposely left blank. To

see complete chapter buy **Target Notes**

Sample Content

३ वृत्तांत-लेखन

सूचना

कक्षा दसवीं के कृतिपत्रिका प्रारूप के अनुसार विभाग ५ – उपयोजित लेखन के प्रश्न ५ (आ) (१) के अंतर्गत ५ अंकों के लिए यह कृति पूछी जाएगी। यहाँ दिए गए विषय पर ७० से ८० शब्दों में एक वृत्तांत लिखना होगा। इसके विकल्प में ५ अंकों के लिए कहानी-लेखन दिया जाएगा।

किसी घटना, समारोह या कार्यक्रम की जानकारी देने हेतु किया गया वर्णन वृत्तांत कहलाता है।

वृत्तांत लिखते समय ध्यान रखने योग्य महत्त्वपूर्ण बातें:

- वृत्तांत में उत्तम पुरुष (मैं, हम) का प्रयोग नहीं करना चाहिए।
- पूछे गए विषय को अच्छी तरह समझ लेना चाहिए।
- वृत्तांत-लेखन किसी घटित घटना पर ही लिखना अनिवार्य है।
- वृत्तांत-लेखन के समय घटना, काल तथा स्थान का उल्लेख करना अनिवार्य है।
- कार्यक्रम के आयोजक व मुख्य अतिथि का वर्णन करना चाहिए।
- घटनानुसार कार्यक्रम का वर्णन करना चाहिए।
- घटना अथवा समारोह को जस का तस अपनी सरल भाषा में प्रस्तुत करना चाहिए।
- भाषा का कुशलतापूर्वक प्रयोग करना चाहिए।
- समारोह में अध्यक्ष/उद्घाटक/व्याख्याता/वक्ता आदि के मौलिक विचारों/संदेशों का संक्षेप में वर्णन करना चाहिए।
- भाषण में कहे गए वाक्यों को दुहरा अवतरण "………" चिह्न लगाकर लिखना चाहिए।
- आशयपूर्ण, उचित तथा आवश्यक बातों को ही वृत्तांत में शामिल करना चाहिए।
- वृत्तांत का समापन उचित पद्धति से करना आवश्यक है।

वृत्तांत-लेखन के विषय: बाल दिवस, हिंदी दिवस, वाचन प्रेरणा दिन, शहीद दिवस, विज्ञान दिवस, वैश्विक महिला दिवस, बालिका दिवस, दिव्यांग दिवस, खेल प्रतियोगिता, वार्षिक पुरस्कार वितरण, वन महोत्सव आदि।

नमूना कृतियाँ

१ **निम्नलिखित मुद्दों के आधार पर किसी समारोह का वृत्तांत लेखन कीजिए:**
(स्थान, तिथि और समय, प्रमुख अतिथि, समारोह, अतिथि, संदेश, समापन)

उत्तर:

उल्लास से मनाया गया स्वतंत्रता दिवस

मुंबई। ज्ञानज्योति विद्यालय में १५ अगस्त, २०१९ को विद्यालय के प्रांगण में 'स्वतंत्रता दिवस' समारोह बहुत ही उल्लास के साथ मनाया गया। इस कार्यक्रम का पूरा कार्यभार विद्यालय के शिक्षकों ने सँभाला। कार्यक्रम में मुख्य अतिथि के रूप में सामाजिक कार्यकर्ता सुरेश शुक्ल जी आमंत्रित थे।

सुबह सात बजे सरस्वती वंदना के साथ ही कार्यक्रम का शुभारंभ किया गया। विद्यालय के प्रधानाचार्य ओमप्रकाश यादव ने अतिथि महोदय का संक्षिप्त परिचय दिया तथा उनको पुष्पगुच्छ व श्रीफल देकर सम्मानित किया। उसके पश्चात प्रधानाचार्य ने स्वतंत्रता दिवस का महत्त्व बताया और ध्वजारोहण किया गया। सभागृह में उपस्थित सभी ने तिरंगे को सलामी देते हुए 'भारत माता की जय' व 'जय हिंद' के नारे लगाएँ।

Sample Content

कक्षा दसवीं के विद्यार्थियों ने स्वतंत्रता सेनानियों पर आधारित 'स्वतंत्रता संग्राम' नामक नाटक प्रस्तुत किया। यह नाटक स्वतंत्रता सेनानियों के त्याग व बलिदान पर आधारित था। उसके बाद कक्षा नौवीं के छात्रों ने भरतनाट्यम नृत्य की प्रस्तुति की। स्वतंत्रता दिवस के इस पावन अवसर को और भी यादगार बनाने के लिए सभी शिक्षकों व विद्यार्थियों ने देशभक्ति के गीतों पर अंताक्षरी खेली।

कार्यक्रम के अंतिम पड़ाव पर अतिथि महोदय द्वारा स्वतंत्रता सेनानियों के त्याग व बलिदान द्वारा प्राप्त स्वतंत्रता का महत्त्व बताया गया। उसके पश्चात प्रधानाचार्य दीप जैन ने अतिथि महोदय को इस कार्यक्रम में अपना कीमती समय देने के लिए धन्यवाद दिया। अत: राष्ट्रगान के बाद दस बजे कार्यक्रम समाप्त हो गया।

२ **अपने परिवेश में मनाए गए 'अंतरराष्ट्रीय दिव्यांग दिवस' का वृत्तांत लगभग अस्सी शब्दों में लिखिए। (वृत्तांत में स्थान, समय, घटना का उल्लेख आवश्यक है।)**

उत्तर:

अंतरराष्ट्रीय दिव्यांग दिवस समारोह

मुंबई। अंधेरी (पूर्व) स्थित कुबेर कुंज के प्रांगण में ३ दिसंबर, २०१९ को 'अंतरराष्ट्रीय दिव्यांग दिवस' मनाया गया। कार्यक्रम का आयोजन मुहल्ले के नागरिकों व बच्चों द्वारा मिलकर किया गया।

सुबह आठ बजे सभी लोग मुहल्ले के प्रांगण में पहुँच गए। पूरे प्रांगण को फूलों व रंगोली से सजाने की जिम्मेदारी मुहल्ले की युवतियों ने बखूबी निभाई। रंगोलियों व चित्रों के माध्यम से विकलांगता के प्रति सकारात्मक सोच व संदेश प्रदर्शित किया गया था। प्रांगण में उपस्थित सभी लोगों ने बैसाखी और व्हीलचेयर के चित्रवाले बिल्ले अपने कपड़ों पर लटकाए थे। तकरीबन दस बजे तक निमंत्रित 'सी. बी. पी. एम.' स्वयंसेवी संगठन के अध्यक्ष का अन्य अतिथियों के साथ आगमन हुआ। मुहल्ले के नागरिकों व कमेटी अध्यक्ष श्री शांताराम शिंदे ने पुष्पगुच्छ व शॉल-श्रीफल देकर उन सभी का स्वागत किया।

श्रीमान पी. सी. मिशु ने दिव्यांगों को सम्मान व सहयोग देने की बात से अपना भाषण आरंभ किया। उन्होंने कहा कि समाज में सभी लोगों को साथ में मिल-जुल कर रहते हुए देश की प्रगति में हाथ बँटाना चाहिए। यदि हर कोई सक्षम व्यक्ति अक्षम लोगों की सहायता करके अपनी नैतिक जिम्मेदारियों का वहन करेगा, तो निश्चित ही संपूर्ण विश्व सुखी, विकसित तथा शांतिमय जीवन बिता पाएगा। अंत में स्वयंसेवी संगठन की तरफ से विकलांगों को बैसाखी, व्हीलचेयर व श्रवणयंत्र वितरण किया गया। दोपहर एक बजे राष्ट्रगान के साथ ही कार्यक्रम का समापन किया गया।

३ **नवआरंभ विद्यालय, ठाणे में आयोजित 'हिंदी दिवस' समारोह का रोचक वृत्तांत ७० से ८० शब्दों में लिखिए।**

उत्तर:

हिंदी दिवस समारोह संपन्न

ठाणे। नवआरंभ विद्यालय में १४ सितंबर, २०१९ को 'हिंदी दिवस' समारोह का भव्य आयोजन किया गया था। यह कार्यक्रम विद्यालय के सभागृह में सुबह आठ बजे प्रारंभ हुआ। कार्यक्रम की अध्यक्षता के लिए नाथीबाई महिला महाविद्यालय की प्राध्यापिका डॉ. सुनिता साखरे जी उपस्थित थीं। विद्यार्थियों द्वारा गणेश वंदना की प्रस्तुति के साथ ही कार्यक्रम का शुभारंभ किया गया। उसके बाद विद्यालय के प्रधानाध्यापक देवेश पांडे ने अतिथि महोदया का परिचय दिया तथा उन्हें पुष्पगुच्छ देकर सम्मानित किया गया।

हिंदी दिवस के इस अवसर पर अनेक प्रतियोगिताओं का आयोजन किया गया था। सबसे पहले कक्षा दसवीं के विद्यार्थियों द्वारा हिंदी भाषा के गौरव व हिंदी दिवस के महत्त्व पर भाषण प्रस्तुत किए गए। उसके बाद कक्षा नौवी के विद्यार्थियों द्वारा हिंदी भाषा पर आधारित स्वरचित कविताएँ प्रस्तुत की गईं। उन कविताओं से हिंदी भाषा का सम्मान व उसके प्रति प्रेम भावना स्पष्ट झलक रही थी। उसके पश्चात कक्षा आठवीं के विद्यार्थियों ने हिंदी भाषा पर आधारित गीत प्रस्तुत करके कार्यक्रम की शोभा में चार चाँद लगा दिए थे।

हिंदी भाषा से कई वर्षों से जुड़ीं डॉ. सुनिता साखरे जी ने हिंदी भाषा के प्रति सम्मान व लगाव को सभी के समक्ष व्यक्त किया। उनके वक्तव्य को सुनकर विद्यार्थियों के मन में हिंदी भाषा के प्रति प्रेम और गहरा हो गया।

अध्यक्ष महोदया ने प्रतियोगिता जीतने वाले विद्यार्थियों के नाम घोषित कर उन्हें ढेर सारी बधाइयाँ दीं। उसके बाद विद्यालय के हिंदी विभाग के शिक्षक चंद्रभूषण शुक्ल ने अध्यक्ष महोदया को धन्यवाद दिया। प्रधानाध्यापक देवेश पांडे ने भी सभागृह में उपस्थित सभी दर्शकों के प्रति आभार प्रकट किया। कार्यक्रम के अंत में सभी विद्यार्थियों ने 'हिंदी हैं हम' के नारे लगाए। सुबह ग्यारह बजे राष्ट्रगान के साथ ही इस कार्यक्रम का समापन हुआ।

Sample Content

४ केलवणे गाँव, महाराष्ट्र में संपन्न 'वृक्षारोपण' अभियान का आकर्षक वृत्तांत ७० से ८० शब्दों में लिखिए।

उत्तर:

गाँववासियों ने किया वृक्षारोपण

महाराष्ट्र। केलवणे गाँव के रहिवासियों ने गाँव को हरा-भरा बनाने के लिए 'वृक्षारोपण' अभियान आयोजित किया था। यह कार्यक्रम ५ जून, २०२० को 'विश्व पर्यावरण दिवस' के दिन संपन्न किया गया। कार्यक्रम के दिन सभी गाँववासी सुबह आठ बजे गाँव के मैदान में एकत्रित हुए। गाँव के मुखिया बजरंग यादव जी के नेतृत्व में कार्यक्रम का पूरा आयोजन किया गया था। इस कार्यक्रम में मुख्य अतिथि के रूप में उपस्थित श्री पारसनाथ नाविक जी ने पहला पौधा लगाकर कार्यक्रम की शुरुआत की। उसके बाद सभी गाँववासियों ने लगभग दो किलोमीटर लंबी सड़क के किनारे पौधे लगाए।

कुछ गाँववासियों ने बगीचे व छोटी पहाड़ी पर भी फलदार पौधे लगाए तो अन्य गाँववासियों ने उन पौधों के देखभाल की जिम्मेदारी अपने कंधों पर ली। वृक्षारोपण का यह अभियान दोपहर दो बजे तक चला। गाँव के मुखिया ने अतिथि महोदय व सभी गाँववासियों को इस अभियान में योगदान देने के लिए धन्यवाद दिया।

५ विद्यासागर विद्यालय, मुंबई में संपन्न 'बाल दिवस' कार्यक्रम का रोचक वृत्तांत ७० से ८० शब्दों में लिखिए।

उत्तर:

धूमधाम से मनाया गया बाल दिवस

मुंबई। विद्यासागर विद्यालय ने १४ नवंबर, २०१९ को विद्यालय के सभागृह में 'बाल दिवस' बड़े ही धूमधाम से मनाया। सभी बच्चे सभागृह में रंगबिरंगी कपड़ों में उपस्थित थे। दोपहर एक बजे कार्यक्रम की शुरुआत हुई। विद्यालय के प्रधानाचार्य सतीश दुबे जी ने चाचा नेहरू की प्रतिमा को पुष्पहार पहनाकर श्रद्धांजलि दी। उसके बाद उन्होंने सभी बालकों को बाल दिवस की ढेर सारी बधाइयाँ दीं और चाचा नेहरू के बारे में जानकारी देकर बाल दिवस का महत्त्व भी बताया। फिर कक्षा पाँचवीं के अध्यापक मुकेश सिंह ने विद्यार्थियों को लड्डू और समोसे बाँटे।

इस कार्यक्रम को और अधिक मजेदार बनाने के लिए कुछ शिक्षकों ने बालकों का रूप धारण करके विद्यार्थियों का मनोरंजन किया। फिर कक्षा दसवीं के शिक्षकों ने नृत्य प्रस्तुति करके बालकों में एक नया जोश भर दिया। इसके साथ ही सभी शिक्षकों व विद्यार्थियों के समूह बनाकर अंताक्षरी भी खेली गई। सभी विद्यार्थियों ने भी नाच-गानों का बेहद आनंद लिया।

इस कार्यक्रम के समापन से पहले प्रधानाचार्य ने विद्यार्थियों को पुन: एक बार बाल दिवस की ढेर सारी बधाइयाँ दीं। उन्होंने सभी शिक्षक व शिक्षिकाओं को इस कार्यक्रम को सफल बनाने का श्रेय दिया तथा सभी के प्रति आभार प्रकट किया। लगभग चार बजे इस कार्यक्रम का समापन हुआ।

६ कोंकण, जीवदान संस्था द्वारा संपन्न 'रक्तदान शिविर' का रोचक वृत्तांक ७० से ८० शब्दों में लिखिए।

उत्तर:

रक्तदान शिविर का आयोजन

कोंकण। जीवनदान संस्था द्वारा २६ जनवरी, २०२० को रक्तदान शिविर का आयोजन किया गया था। यह रक्तदान शिविर लाल बहादुर शास्त्री सभागृह में सुबह आठ बजे से शुरू हुआ। कार्यक्रम के अध्यक्ष महोदय अशोक साहनी ने माईक पर लोगों को रक्तदान का महत्त्व बताकर कार्यक्रम में अपना योगदान देने के लिए प्रेरित किया। कार्यकर्ताओं द्वारा भी लगातार लाउडस्पीकरों पर रक्तदान की घोषणाएँ की गईं।

इस महादान में क्षेत्र के कई लोगों ने बढ़-चढ़कर हिस्सा लिया और अपना रक्त दान किया। संस्था के कार्यकर्ताओं ने लोगों द्वारा दान किए गए रक्त को रक्त समूह के अनुसार सँभालकर रखा। कार्यक्रम के अध्यक्ष महोदय अशोक साहनी ने रक्तदान करने वाले लोगों के प्रति आभार प्रकट किया तथा कार्यकर्ताओं को भी धन्यवाद दिया।

शाम पाँच बजे कार्यक्रम का समापन करके कार्यकर्ताओं ने एकत्रित रक्त के पैकेट्स का बक्सा जाँच के लिए भेज दिया।

७ लालबहादुर शास्त्री विद्यालय, पुणे में मनाए गए 'शिक्षक दिवस' समारोह का रोचक वृत्तांत ७० से ८० शब्दों में लिखिए।

उत्तर:

शिक्षक दिवस समारोह संपन्न

पुणे। लालबहादुर शास्त्री विद्यालय में ५ सितंबर, २०१९ को डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन का जन्मदिन 'शिक्षक दिवस' के रूप में बड़े ही उल्लास के साथ मनाया गया। सुबह नौ बजे विद्यालय के प्रांगण में इस कार्यक्रम की शुरुआत की गई।

Sample Content

Page no. **121** to **1860** are purposely left blank.

To see complete chapter buy **Target Notes**

Sample Content

कृतिपत्रिका आराखडा – विभाग ५ -उपयोजित लेखन

एकूण गुण २४

(अ) पत्रलेखन

औपचारिक	किंवा	अनौपचारिक	**६ गुण**
मागणी/विनंती		अभिनंदन	

किंवा

अपठित गद्य उताऱ्याचे सारांशलेखन.

(विभाग – १ गद्य (प्र. क्र. १ (इ) मधील अपठित गद्य उताऱ्याचा १/३ सारांश लिहिणे.)

(आ) **१० गुण**

(१) जाहिरातलेखन (५० ते ६० शब्द)
(२) बातमीलेखन (५० ते ६० शब्द)
(३) कथालेखन (८० ते ९० शब्द)

} तिन्ही देणे त्यापैकी २ लिहिणे अपेक्षित . (प्रत्येकी ५ गुण)

(इ) लेखनकौशल्य (१०० ते १२० शब्द) **८ गुण**

(१) प्रसंगलेखन
(२) आत्मकथन
(३) वैचारिक लेखन

} तीनपैकी १ लिहिणे अपेक्षित.

[महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे - ०४]

कृतिपत्रिका प्रारूपाचे सविस्तर विवेचन – विभाग ५ - उपयोजित लेखन

प्र.५. (अ) खालील कृती सोडवा. (६)

कृतिपत्रिकेत उपयोजित लेखन विभागात **प्र. ५ (अ)** मध्ये प्रत्येकी **६** गुणांसाठी पत्रलेखनाची व सारांशलेखनाची कृती विचारली जाईल. यात विकल्प असेल. म्हणजेच, पत्रलेखन किंवा सारांशलेखन यांपैकी कोणतीही १ कृती सोडवणे अपेक्षित आहे.

१. पत्रलेखन

पत्रलेखनात औपचारिक पत्र व अनौपचारिक पत्र कृती स्वरूपात विचारली जातील. यांपैकी कोणतीही एक कृती सोडवणे अपेक्षित आहे. म्हणजेच, पत्रलेखनाच्या कृतीमध्ये अंतर्गत विकल्प आहे. औपचारिक पत्रासाठी मागणी किंवा विनंती व अनौपचारिक पत्रासठी अभिनंदन हे विषय असतील.

लक्षात ठेवा.

१. प्रश्न काळजीपूर्वक वाचून विषय समजून घ्या.
२. दिलेल्या विकल्पापैकी कोणत्या पत्रावर तुम्ही उत्तमप्रकारे लिहू शकता त्याचा विचार करून लिहा.

किंवा

२. सारांशलेखन

कृतिपत्रिकेतील गद्य विभागातील प्र. १ (इ) मधील अपठित उताऱ्याचा सारांश लिहिणे अपेक्षित आहे.

प्र.५. (आ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवा. (१०)

कृतिपत्रिकेत उपयोजित लेखन विभागात **प्र.५ (आ)** मध्ये खालील तीन लेखनप्रकार विचारण्यात येतील. त्यांपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवणे अपेक्षित आहे.

१. जाहिरातलेखन २. बातमीलेखन ३. कथालेखन

प्रत्येक कृतीला पाच गुण असतील.

Sample Content

१. जाहिरातलेखन

यामध्ये दिलेल्या विषयावर जाहिरात लिहिणे अपेक्षित आहे. साधारणत: ५० ते ६० शब्दांत लिहिणे अपेक्षित आहे.

२. बातमीलेखन

यामध्ये दिलेल्या विषयावर बातमी लिहिणे अपेक्षित आहे. साधारणत: ५० ते ६० शब्दांची बातमी लिहिणे अपेक्षित आहे.

३. कथालेखन

कथालेखनासाठी पुढील प्रकारच्या कृती विचारल्या जाऊ शकतील.

१. मुद्द्यांवरून कथालेखन.

२. अपूर्ण कथा पूर्ण करणे.

  i. कथेचा पूर्वार्ध दिला असता उत्तरार्ध लिहिणे.

  ii. उत्तरार्ध दिला असता पूर्वार्ध लिहिणे.

८० ते ९० शब्दांची कथा लिहिणे अपेक्षित आहे.

प्र.५. (इ) लेखनकौशल्य

खालील लेखनप्रकारांपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा. **(८)**

कृतिपत्रिकेत उपयोजित लेखन विभागात कृती **५ (इ)** मध्ये **८** गुणांसाठी लेखनकौशल्य म्हणजेच निबंधलेखनाचा प्रश्न विचारण्यात येईल. यामध्ये खालील तीन लेखनप्रकारांचा समावेश होतो.

१. प्रसंगलेखन २. आत्मकथन ३. वैचारिक लेखन

हे तीनही लेखनप्रकार विचारले जातील. त्यांपैकी एक सोडवणे आवश्यक आहे. शब्दमर्यादा १०० ते १२० शब्दांची असते. या कृतींसाठी काही मुद्दे किंवा निवेदन, सूचनाफलक दिलेले असतात. त्याची मदत घेऊन लेखन करणे अपेक्षित असते.

Sample Content

Page no. **189** to **2040** are purposely left blank.

To see complete chapter buy **Target Notes**

Sample Content

२ सारांशलेखन

मार्गदर्शक सूचना

कृतिपत्रिकेत उपयोजित लेखन विभागात प्र. ५ (अ) मध्ये प्रत्येकी ६ गुणांसाठी पत्रलेखनाची व सारांशलेखनाची कृती विचारली जाईल. यात विकल्प असेल. म्हणजेच, पत्रलेखन किंवा सारांशलेखन यांपैकी कोणतीही १ कृती सोडवणे अपेक्षित आहे. सारांशलेखनामध्ये कृतिपत्रिकेतील गद्य विभागातील प्र. १ (इ) मधील अपठित उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहिणे अपेक्षित आहे.

आजचे युग हे धावपळीचे युग आहे. या युगात आपले म्हणणे थोडक्यात मांडता येणे अतिशय आवश्यक झाले आहे. एखाद्या विस्तृत लेखनाला त्याचा संपूर्ण आशय लक्षात येईल अशाप्रकारे संक्षिप्त रूप देणे, हे एक महत्त्वाचे कौशल्य आहे. हे कौशल्य विकसित व्हावे हा उद्देश डोळ्यांसमोर ठेवून 'सारांशलेखन' या घटकाचा अभ्यासक्रमात समावेश करण्यात आला आहे.

सारांशलेखनाच्या पायऱ्या:

१. दिलेल्या उताऱ्याचे काळजीपूर्वक वाचन करणे.
२. उताऱ्यातील मूळ आशयाचे आकलन होणे.
३. त्यातील ठळक मुद्दे नमूद करणे.
४. मध्यवर्ती कल्पना व विचार समजून घेणे.
५. समजलेला विचार कमीत कमी आणि स्वत:च्या शब्दांत मांडणे.

लक्षात ठेवा.

१. कृतिपत्रिकेमध्ये ८० ते १०० शब्दांचा अपठित गद्य उतारा दिला जातो.
२. दिलेल्या उताऱ्याच्या १/३ इतका सारांश लिहिणे अपेक्षित आहे.
३. उताऱ्याचा संपूर्ण आशय लक्षात येईल, असे सारांशलेखन करावे.
४. विषयाची मध्यवर्ती कल्पना स्वत:च्या शब्दांत मांडणे अपेक्षित आहे.

हे टाळा.

१. सारांशलेखनात उताऱ्यातील मुद्द्यांचे स्पष्टीकरण देऊ नका.
२. उताऱ्यातील उदाहरणे व दाखले गाळून टाका.
३. उताऱ्याचे व सारांशाचे शब्द मोजून नोंद करण्याची आवश्यकता नाही.

नमुना कृती

१ दिलेल्या उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहा.

माणसाचे दुर्गुण हे माणसाला अधोगतीकडे नेत असतात. बऱ्याचदा आपल्यातील काही दुर्गुणांमुळे आपल्यावर पश्चात्ताप करण्याची वेळ येते. आळस हा माणसाचा शत्रू आहे हे प्रत्येकालाच माहीत आहे; पण आपल्यापैकी किती जणांनी आळस पूर्णपणे झटकून दिला आहे? 'उद्यापासून मी कामाला सुरुवात करेन' असं आपण नेहमी म्हणतो; पण आठवडे, महिने सरतात. तरी तो दिवस उजाडत नाही. आजचे काम उद्यावर ढकलण्याची प्रवृत्ती सर्वांमध्ये दिसून येते. आळस आपल्या कामात अडथळा आणतो. तंत्रज्ञानाच्या युगात माणसाची अनेक कामे सोपी झाली आहेत; परंतु केवळ त्यावर अवलंबून राहून कसं चालेल?

सर्व महापुरुषांनी आळसाची निंदा केली आहे. आळशी माणसे वेळेची किंमत करत नाहीत. त्यांना काम न करण्यासाठी निमित्त तेवढे हवे असते. आळसावर विजय मिळवला तरच भविष्यात यशाकडे आपल्याला पहिले पाऊल टाकता येईल.

सारांश

माणसाच्या दुर्गुणांमुळे माणसाची अवनती होते. आळस हा आपला शत्रू आहे हे माहीत असूनही आपण तो सोडत नाही. आळसामुळे कामे पुढे ढकलली जातात आणि अपूर्ण राहतात. आळशी माणसांना वेळेचे मोल नसते. आळस सोडून दिला तरच भविष्यात यश मिळेल.

Sample Content

२ दिलेल्या उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहा.

मानवाच्या उत्कर्षापासून क्रीडा हा त्याच्या जीवनाचा एक भाग बनला आहे. खेळामुळे माणसाचे मनोरंजन होते; त्याचप्रमाणे खिलाडू वृत्ती आणि संघटनकौशल्य हे गुण वाढीस लागतात. खेळांमुळे मानवाच्या व्यक्तिमत्त्वाचा विकास होतो. लहानपणी विविध खेळ खेळायला आवडतात; पण जसजसे मोठे होत जातो तसतसे मैदानी खेळ पूर्णपणे विसरत जातो. त्यामुळे, आजचा तरुण ताणतणावात असलेला दिसतो, नैराश्याने ग्रासलेला दिसतो. खेळामुळे आपली उत्साही वृत्ती टिकून राहते. खेळात म्हणा किंवा जीवनात म्हणा चढ-उतार, हार-जीत ही आलीच; पण खेळाडू ही हारसुद्धा संयमाने स्वीकारतात. जीवनातल्या कठीण परिस्थितीला सामोरे जाऊन पुन्हा उभे राहण्याची शिकवण आपल्याला खेळामुळे मिळते. एक छंद म्हणून खेळ खेळत राहिलो, तर आयुष्यभर सुखी आणि समाधानाचे जीवन जगू शकतो.

सारांश

खेळ मानवी जीवनाचा एक महत्त्वाचा भाग आहे. खेळांमुळे मनोरंजन होते, व्यक्तिमत्त्व घडते. खिलाडूवृत्ती, संघटनकौशल्य या गुणांची जोपासना होते. मैदानी खेळ खेळायचे सोडल्यामुळे हल्लीचे तरुण ताणतणाव, निराशेने त्रस्त दिसतात. खेळ जीवनातल्या संकटांना तोंड देऊन पुन्हा उभे राहायला शिकवतात. खेळामुळे आपण सुखासमाधानाने राहू शकतो.

३ दिलेल्या उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहा.

पूर्वी गावगाडा होता आणि त्यामध्ये बारा बलुतेदार होते. गावची संस्कृती नैतिक मूल्ये जपत होती. हळूहळू कारखाने आले. उद्योगधंद्यांमध्ये बदल होत गेले. समाज बदलत गेला. शहरे वाढू लागली. शहरे वाढली तसतसे लोकांच्या गरजा पुरवणारे 'मॉल' वाढले. त्यामुळे, छोटी छोटी किराणा, भुसार मालाची दुकाने हरवून गेली. शहरामध्येसुद्धा छोटे छोटे दुकानदार होते. विशिष्ट प्रकारच्या वस्तू विशिष्ट दुकानांत मिळायच्या. लोहाराचा भाता बंद पडला. कुंभाराचे चाक फिरायचे थांबले. मॉलमध्ये सर्व वस्तूंची दुकाने एकत्र असतात. शिवाय, खाद्यपान सेवेची हॉटेल्स व सिनेमागृहे असतात. संपूर्ण मॉल वातानुकूलित असतो. मॉलच्या या झगमगाटाचे आकर्षण श्रीमंत, गरीब व मध्यमवर्गीय सगळ्यांनाच असते. महागड्या वस्तू म्हणजे दर्जेदार वस्तू असा गैरसमज निर्माण झाला आहे. आकर्षक जाहिरातींमुळे लोकांना मॉलचे आकर्षण दिवसेंदिवस वाढत आहे. मॉलच्या या अतिक्रमणामुळे छोट्या दुकानदारांना फटका बसला.

सारांश

पूर्वीचा गावगाडा व बारा बलुतेदार पद्धती बदलली आणि शहराकडे लोकांचा ओढा वाढला. पूर्वी विशिष्ट दुकानांमध्ये विशिष्ट वस्तू मिळत. मॉल ही संकल्पना आल्यानंतर मॉलचा झगमगाट आणि एकाच ठिकाणी विविध गोष्टी मिळण्याची सुविधा यांमुळे सगळ्यांना मॉलचे आकर्षण वाटते. यामुळे, लहान दुकानदारांचे नुकसान झाले.

४ दिलेल्या उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहा.

पुस्तक वाचनाचे महत्त्व आपण आपल्या लहानपणापासून ऐकत आलो आहोत. वाचनामुळे आपला सर्व अंगांनी विकास होतो. मेंदूला चालना मिळते. नवनवीन शब्दांची ओळख होते आणि त्यामुळे आपल्या ज्ञानात भर पडते. वाचनाची आवड असेल, तर आपले सामान्य ज्ञान वाढते. एखाद्या विषयावर आपण आपले मत मांडू शकतो. आपले मुद्दे समोरील व्यक्तीला पटवून देऊ शकतो.

पुस्तके वाचताना आपण लेखकाने लिहिलेल्या काल्पनिक विश्वात रमत जातो. कथेतील प्रसंगांशी, कथेतील पात्रांशी रममाण होतो. यामुळे, आपले मनोरंजन तर होतेच; पण त्यासोबत आपल्यातील सर्जनशील विचारांनाही चालना मिळते. लेखकाने लिहिलेली कथा वाचताना दुसऱ्यांच्या मतांचा आदर करायलाही आपण नकळतपणे शिकतो. ज्याचे वाचन दांडगं त्याची आकलनशक्ती चांगली असते. 'दिसामाजी काहीतरी लिहावे। प्रसंगी अखंडित वाचित जावे।' संत रामदास स्वामी यांनी अगदी समर्पक शब्दांत वाचनाचे महत्त्व सांगितले आहे.

सारांश

वाचन केल्याने आपला सर्वांगीण विकास होतो. ज्ञान व शब्दसंपत्ती वाढते. आपली मते आपण ठामपणे मांडू शकतो. वाचनामुळे मनोरंजनासोबत सर्जनशील विचारही वाढीस लागतात. दुसऱ्यांच्या मतांचाही आपण आदर करतो. एखाद्याचे वाचन चांगले असेल, तर त्याची आकलनशक्तीही चांगली असते.

Sample Content

५ दिलेल्या उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहा.

अनेकदा तुम्ही ऐकले असेल की राग आपला शत्रू आहे. बऱ्याचदा तुम्ही त्याचा प्रत्यक्ष अनुभवही घेतला असेल. रागामुळे माणसाचा संयम सुटतो आणि त्याच्या हातून काहीतरी विपरीत घडते. अनेकदा रागावल्यामुळे आपल्याला पश्चाताप करण्याची वेळ येते. समोरच्या व्यक्तीला दुखावल्यामुळे आपल्यालाही त्याचा त्रास होतो. रागाचे अनके दुष्परिणाम आहेत. रागामुळे आपल्या आरोग्याला धोका निर्माण होतो. रागीट स्वभावामुळे हृदयविकाराची शक्यता वाढते. राग आपल्या यशाच्या मार्गातील अडथळा आहे. रागामुळे कोणतेही काम साध्य होत नाही.

रागामुळे मनुष्य सारासार विचार करत नाही व विवेक गमावतो. रागात योग्य व अयोग्य याचा विचार करता येत नाही. रागामुळे माणसाचा सर्वनाश होतो. त्यामुळे, त्यावर नियंत्रण करणे आवश्यक आहे. रागाचे नियंत्रण करण्यासाठी सर्वांत महत्त्वाचा उपाय म्हणजे राग येऊ न देणे आणि यासाठी आत्मसंयम राखता यायला हवा.

सारांश

राग माणसाचा सर्वांत मोठा शत्रू आहे, याचा अनुभव सर्वांना असतो. रागामुळे समतोल ढळतो आणि आपल्याकडून अनुचित घडते. रागावल्यामुळे पश्चाताप करावा लागतो. रागामुळे आरोग्यावरही परिणाम होतो. मनुष्य विचारशून्य होतो. सद्सद्विवेकबुद्धी गमावतो. रागावर ताबा ठेवायचा असेल, तर स्वत:वर संयम हवा.

६ दिलेल्या उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहा.

महाराष्ट्र ही संतांची भूमी म्हणून ओळखली जाते. अनेक संतांनी आपल्या किर्तनांतून, भारुडांतून, अभंगांतून समाजप्रबोधन केले. समाजाला नीतिमूल्यांची ओळख पटवून दिली. ही शिकवणच आपल्याला सन्मार्गावरून चालण्यास भाग पाडते. संतांनी केवळ अध्यात्म आणि ईश्वरी साधना यांवर भाष्य केले नाही, तर माणुसकी, समाजसेवा, जातिभेद, उच्च-नीच भाव बाजूला सारून एकात्मतेचा संदेश दिला. समाजातल्या अनिष्ट रूढींवर प्रहार करून समाजाला मार्गदर्शन केले. संतांची शिकवण माणसाला खऱ्या अर्थाने परमार्थाच्या मार्गावर घेऊन येते. ईश्वर हा कोण्या एकट्याचा नाही तो सर्व मानवजातीचा आहे आणि ईश्वर फक्त देवालयात नाही तर इथल्या रंजलेल्या, गांजलेल्यांमध्ये आहे हा मोलाचा संदेश संतांनी दिला. या पीडितांना आधार देणे हीसुद्धा ईश्वरसेवा आहे, असा व्यापक दृष्टिकोन संतांनी मांडला.

सारांश

महाराष्ट्र हे संतांचे राष्ट्र आहे. संतांनी साहित्याद्वारे समाजाला शिक्षित केले. अध्यात्म व भक्तिसोबतच समाजाला नीतिमूल्ये, एकात्मता, माणुसकी, समाजसेवा यांची शिकवण दिली. देव फक्त देवळात नसून पीडितांची सेवा हीच ईश्वराची सेवा असा सर्वसमावेशक विचार मांडला.

७ दिलेल्या उताऱ्याचा एक तृतीयांश (१/३) शब्दांत सारांश लिहा.

जन्माला आल्यापासून सरणावर चढेपर्यंत विविध प्रकारे वृक्ष आपली मदत करत असतात. घनदाट जंगलांमुळे पाऊस पडण्यास मदत होते. वृक्षाचा प्रत्येक अवयव माणसाला काही ना काही देत असतो. मुळांपासून औषधी, खोडाचा उपयोग घर बांधण्यासाठी व विविध वस्तू बनवण्यासाठी होतो. फांद्या जळणासाठी उपयोगात येतात. पाने, फुले औषधी, सुगंधी द्रव्ये बनवण्यासाठी वापरली जातात. फळांचा उपयोग अन्न म्हणून केला जातो. वृक्ष आपल्याला सावली देतात. झाडांपासून कागद बनतो. माणसाचे जीवन हे वृक्षाशी जोडले गेलेले आहे. वृक्ष धोकादायक कार्बनडाऑक्साइड शोषून घेतात व ऑक्सिजन बाहेर सोडतात. माणसाने आपल्या फायद्यासाठी बेसुमार वृक्षतोड केल्यामुळे बदललेले ऋतुचक्र पाहिले, की लक्षात येते, की 'झाडे लावा झाडे जगवा' ही केवळ घोषणा न राहता प्रत्यक्षात झाडे लावली पाहिजेत व त्यांची काळजी घेतली पाहिजे.

सारांश:

मानवी जीवनात वृक्षाचे स्थान अतिशय महत्त्वाचे आहे. वृक्षाचा प्रत्येक अवयव उपयोगी असतो. वृक्षांमुळे आपल्याला ऑक्सिजन अन्न, औषधे, निवारा सगळे मिळते. माणसाने वृक्षतोड केल्यामुळे निसर्गाचे संतुलन बिघडले आहे. वृक्ष लावून त्यांची काळजी घेणे माणसाच्या हिताचे आणि आवश्यक आहे.

Sample Content

AVAILABLE NOTES FOR STD. X:
(Eng., Mar. & Semi Eng. Medium)

PERFECT SERIES
- English Kumarbharati
- मराठी अक्षरभारती
- हिंदी लोकभारती
- हिंदी लोकवाणी
- आमोद: सम्पूर्ण-संस्कृतम्
- आनन्द: संयुक्त-संस्कृतम्
- History and Political Science
- Geography
- Mathematics (Part - I)
- Mathematics (Part - II)
- Science and Technology (Part - 1)
- Science and Technology (Part - 2)

PRECISE SERIES
- Science and Technology (Part - 1)
- Science and Technology (Part - 2)
- History, Political Science and Geography

PRECISE SERIES
- My English Coursebook
- मराठी कुमारभारती
- इतिहास व राज्यशास्त्र
- भूगोल
- गणित (भाग - I)
- गणित (भाग - II)
- विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (भाग - १)
- विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (भाग - २)

WORKBOOK
- English Kumarbharati
- मराठी अक्षरभारती
- हिंदी लोकभारती
- My English Coursebook
- मराठी कुमारभारती

Additional Titles: (Eng., Mar. & Semi Eng. Med.)
- Grammar & Writing Skills Books (Std. X)
  - Marathi • Hindi • English
- Hindi Grammar Worksheets
- 3 in 1 Writing Skills
  - English (HL) • Hindi (LL) • Marathi (LL)
- 3 in 1 Grammar (Language Study) & Vocabulary
  - English (HL) • Hindi (LL) • Marathi (LL)
- SSC 54 Question Papers & Activity Sheets With Solutions
- आमोद:(सम्पूर्ण-संस्कृतम्) – SSC 11 Activity Sheets With Solutions
- हिंदी लोकवाणी (संयुक्त), संस्कृत-आनन्द: (संयुक्तम्) – SSC 12 Activity Sheets With Solutions
- IQB (Important Question Bank)
- Mathematics Challenging Questions
- Geography Map & Graph Practice Book
- A Collection of Board Questions With Solutions

Scan the QR code to buy e-book version of Target's Notes on Quill - The Padhai App

Visit Our Website

Target Publications® Pvt. Ltd.
Transforming lives through learning.

Address:
2nd floor, Aroto Industrial Premises CHS,
Above Surya Eye Hospital, 63-A, P. K. Road,
Mulund (W), Mumbai 400 080
Tel: 88799 39712 / 13 / 14 / 15
Website: www.targetpublications.org
Email: mail@targetpublications.org

Explore our range of STATIONERY